

Turkishtime

GLOBAL EXPORT

HSBC BANK A.Ş.'nin katkılarıyla hazırlanmıştır.

Mena

MENA, TÜRKİYE'Yİ ÇAĞIRIYOR

Türkiye MENA Bölgesi'ndeki pazarlara yönelik ihracatını her geçen yıl artırıyor. Türkiye'nin yanı başındaki bu sıcak pazarlar birçok sektör açısından doğrudan fırsatlar oluşturuyor.

HSBC

HSBC-OXFORD ECONOMICS

Bölge ülkelerinde makro istikrara yönelik kısa vadeli riskler bulunuyor.

Gelecekte, beklenmeyen ticaret koridorları oluşacak!

Bu sfenks Doğu'ya bakıyorsa bir sebebi var!

Uzmanların tahminlerine göre önümüzdeki 15 yıl içinde, Çin'in Ortadoğu ve Kuzey Afrika'ya ihracatı %130'dan da fazla artacak.* Peki, oluşan bu yeni ticaret koridorlarının sizin işinize etkisi nasıl olacak?

Dünya çapında 60'tan fazla ülkede bulunan Dış Ticaret Ekipleri'miz dünya ekonomisine yön veren ülkelerin dillerini konuşuyor ve bu pazarlarda iş yapmanıza yardım ediyor.

Değişen uluslararası ticaretteki fırsatları kaçırmayın.

Uluslararası ticaretteki en son gelişmeler için:
www.hsbc.com/globalconnections

*Kaynak: Delta Economics 2011.

Arayın 444 0 424
Tıklayın www.hsbc.com.tr
Ziyaret edin HSBC Bank Şubeleri

HSBC Bank A.Ş. tarafından yayımlanmıştır.

HSBC

TÜRKİYE POTANSİYELİ EN YÜKSEK PAZARA AÇILIYOR

ORTADOĞU VE KUZEY AFRIKA ülkelerinin oluşturduğu MENA bölgesi son yıllarda ekonomilerindeki enerjiye bağımlılıklarını azaltmaya ve ekonomilerini çeşitlendirmeye yöneliyor. Türkiye de bu yakın coğrafyadaki pazarlara yönelik ihracatını her geçen yıl artırıyor. Türkiye'nin yanı başında ki bu sıcak pazarlar birçok sektör açısından doğrudan fırsatlar oluşturuyor. Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da yer alan ülkeleri kapsayan, Dünya Bankası'nın

bilgilerine göre İsrail ve Filistin (Batı Şeria-Gazze Şeridi) dahil 21 ülkeden oluşan bölge; akademik, askeri ve ticari olarak MENA (Middle East and North Africa-Ortadoğu ve Kuzey Afrika) bölgesi olarak adlandırılıyor. MENA bölgesinde sosyal ve ekonomik yapı itibarı ile dört grup ülke yer alıyor. Bu ülkelerden İsrail bölgenin tek gelişmiş ülkesi. İkinci grup; Mısır, Ürdün, Lübnan, Fas ve Tunus kaynak fakiri ülkeler, üçüncü grup;

Cezayir, İran, Yemen, Suriye ve Irak iş gücü fazlası olan kaynak zengini ülkeler, dördüncü grup; Suudi Arabistan, Katar, Umman, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt, Bahreyn ve Libya iş gücü açığı olan kaynak zengini ülkeler olarak bölgede yer alıyor. Bazen MENA bölgesi için daha geniş tanımlamalar kullanılıyor bu tanımlamalarda bölgenin bir parçası olarak Türkiye, Sudan, Somali gibi ülkeler de bu coğrafyaya ikinci dereceden dahil edilebiliyor.

**DÜNYANIN
YENİ GÖZDESİ**

MENA

MENA bölgesi yaşadığı siyasi ve ekonomik değişimlerle ve ekonomisini çeşitlendirme hedefleriyle dünya ekonomisi açısından sıcak pazarlar yaratıyor. Türk girişimcileri için MENA bölgesi, inşaat projeleri, gıda ve perakende ihtiyacı, alternatif enerji kaynaklarına yönelik projeler ve hatta sukuk ihracatı açısından önemli potansiyel barındırıyor.

Editör: **ALİ AFATOĞLU** ali.afatoglu@turkishtimedergi.com

Türkiye MENA (Kuzey Afrika ve Orta Doğu) bölgesinde yer alan Irak başta olmak üzere birçok ülkeye ihracat gerçekleştiriyor. Son dönemde Avrupa ekonomilerindeki daralma ile birlikte bu bölgenin önemi daha da belirgin hale gelmeye başladı.

Hızla yeniden yapılanma sürecine giren bölge, Türk şirketleri için hem kısa hem de uzun vadede önemli fırsatlar sunuyor. Artan petrol gelirlerinin ithalat ve altyapı inşasına aktığı bölge, pek çok sektör için büyüme potansiyeli olan bir pazar. İnşaat yatırımlarında Türk şirketlerinin dış pazarda varlığını en çok hissettirdikleri bölge MENA bölgesi. Ekonomik çeşitlendirmeler ve küresel entegrasyon ihtiyacı da bölgede birçok yeni pazarın kurulmasına, birçok sektör kolunun oluşmasına sebebiyet veriyor. Bu durumun önümüzdeki 25-30 yıl boyunca bölgenin gelişimine bağlı olarak inşaat pazarı

başta olmak üzere, enerji hatları projeleri, bölgenin gıda ihtiyacı ve alternatif enerji pazarı olarak Türkiye'deki sektörleri hareketlendireceği tahminleniyor.

MENA'nın güneşi dünya ekonomisini ısıtacak

Petrol ve doğalgaz projeleri ve yatırımlarıyla bildiğimiz bölgede son dönemde daha farklı enerji yatırımları da dikkat çekiyor. MENA bölgesi sadece petrol ve doğalgaz enerji rezervleriyle değil alternatif enerjilerden güneş enerjisi potansiyeli ile geleceğe damga vuracak konumda.

Sahip olunan güneş kaynağı; konstantre güneş enerjisi ve fotovoltaik teknolojileri, MENA bölgesinde önemli fırsatlar sunuyor. Yaşanan siyasi istikrarsızlıklar yatırımları geciktirse de önümüzdeki dönemlerde güneş enerjisi yatırımları bölgeye farklı ve dev bir pazar daha kazandıracak.

GTM, Orta Doğu ve Kuzey Afrika Gü-

neş Enerjisi Pazarı 2013-2017 isimli rapora göre MENA bölgesindeki talebin büyük bir bölümü, Suudi Arabistan ve Türkiye kaynaklı olacak gibi görünüyor. Orta Doğu ve Kuzey Afrika (MENA) bölgesinde güneş enerjisi talebi küresel güneş pazarının ilgisini çekiyor. GTM Araştırma bölümü Emirates Güneş Enerjisi Derneği (ESIA) ile işbirliği içinde hazırlanan rapor, MENA ülkelerinde güneş enerjisi pazarının 2015 yılına kadar yaklaşık 3,5 GW'a (gigawat) ulaşacağını öngörüyor. Bu küresel pazarın neredeyse yüzde 8'ine ulaşacağı anlamına geliyor.

MENA'nın elektriği Avrupa'ya

Dünyada MENA Bölgesi olarak bilinen Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerindeki enerji yatırımları baş dönütürücü bir hızda ve yüksek teknoloji kullanılarak devam ediyor.

Türkiye dışında ele aldığımızda bölgenin güneş kaynakları, son derece belirgin olmasına rağmen yenilenebilir enerji kaynaklarının büyük bir kısmı kullanılmıyor. Bu potansiyeli fark eden AB üyesi ülkeler tarafından bölgede belki de tarihin en büyük ve bölgenin önde gelen DESERTEC projesi geliştirildi ve yürürlüğe konuldu. DESERTEC projesi, MENA bölgesinden güneş, rüzgar, baraj (hidro), bioenerji ve jeotermal yollardan elde edilecek enerjinin, doğru akıma sahip yüksek gerilim elektrik iletim kabloları üzerinden (1000km ortalama yüzde 3 kayıpla) Avrupa'ya aktarılması için tasarlanmış bir proje. DESERTEC, tarihinin en ulaşılabilir projelerinden biri olarak kabul edilmiş olmasına rağmen özellikle son yıllarda çok önemli ivmeler kazandı.

Avrupa Komisyonu, MENA bölgesinden elektrik enerjisini Avrupa'ya iletim şebekeleri için 9,1 milyar Euro'nun AB'nin 2014-2020 bütçe planlarına dahil olacağını açıkladı.

Bu bütçenin, 50 milyar Euro'luk alt yapı paketinin bir parçası olduğu söyleniyor. MENA bölgesinden Avrupa'ya gelecek olan yüksek gerilim ağı içerisinde Türkiye'de yer alıyor.

İnşaat sektörü çelik ihracatını tetikliyor

Dünya Çelik Üreticileri Birliği (World-steel) tarafından yayımlanan kısa vade çelik sektörü görünümü raporuna göre, MENA bölgesinde, siyasi karmaşanın azaldığı Arap Baharı ülkelerindeki ve Irak'taki kalkındırma projeleri sayesinde 2012 yılında yüzde 2,2 artan çelik talebinin bu yıl da yüzde 3,2 artarak 65,2 milyon mt seviyesine ulaşması bekleniyor. 2014 yılında MENA bölgesinde çelik talebindeki artışın hızlanarak yüzde 7,1 seviyesine ulaşacağı ve 70 milyon mt seviyesinde yer alacağı beklenirken, inşaat sektörünün gücünün bu büyümede etkili olacağı ifade ediliyor.

Orta Doğu tek başına ele alındığında ise, bölgede çelik talebinin bu yıl yüzde 0,8 gibi hafif bir artışla 49 milyon mt'a ulaşacağı, 2014 yılında ise yüzde 6,1'lik bir artışla talebin 52 milyon mt seviyesine çıkacağı öngörüülüyor. Bu rakamlardan yola çıkarak değerlendirildiğimizde; MENA bölgesinin çelik talebini artıran bölge Kuzey Afrika olacak. Türkiye'nin Mısır ve Libya başta olmak üzere bölgeye yönelik demir-çelik mamulleri ihracatını da bu talepleri göz önünde bulundurarak pazara eğilmesinde ve fırsatları değerlendirmesinde fayda var.

MENA'nın bir başka potansiyeli: Sukuk ihracı

Sukuk piyasası son derece derin ve büyüyen bir piyasa. Türkiye de bu piyasaya giriş yapacak. Türkiye de ihrac edeceği kira sertifikaları ile özellikle Körfez Bölgesi'ndeki büyük fonları çekmeyi hedefliyor. Körfez yatırımcısının Türk sukuk ihracına ilgisinin yüksek olması MENA Türkiye ilişkilerinde farklı bir pazarı da beraberinde getireceği benziyor.

Diğer yandan Körfez Bölgesi'nde sukuk ihracı ile ilgili en çok merak edilen konulardan biri de fiyatlaması. Türkiye'nin 10 yıla kadar vadeli ABD doları cinsinden tahvil faizleri piyasada yüzde 4'ün altında işlem görüyor. Ancak sukuk piyasasında aynı vade- li benzer ülkelerin getirileri yüzde 4'ün üzerinde. Dolayısıyla Türkiye'nin de konvansiyonel borçlanma yaptığı Eurobond piyasasına göre bir miktar daha yüksek faiz ödeyerek sukuk piyasasına girmesi sürpriz olmayacak değerlendirmesi sektörün yetkileri tarafından dile getiriliyor.

Sukuk sisteminin işleyişinde; ihrac edilen bütün sertifikalar açısından kaynağında gerçek bir ticari ilişki ve gözle görülebilir maddi bir gerçeklik olmak zorunda. Sistem, diğer senetlerden farklı olarak bir varlığa; gayrimen-

kul veya aktif değere dayanıyor.

Arap ülkelerinin bankacılık sistemleri ve mevcut durumlarıyla ilgili, Dünya Ekonomik Forumu'nun hazırladığı finansal piyasa gelişmişlik indeksi verilerine göre, Arap Baharı'nı yaşayan ülkelerden Mısır, 62 ülke arasında 53. sırada yer alıyor. Kurumsal çevre kriterlerine göre Mısır sıralamada 54. iken, hukuki uygulamalar ve düzenlemeler noktasında ise 59. sırada. Ancak buna rağmen bankacılık finansal hizmetleri açısından 42. sırada olan Mısır, finansal piyasalar değerlendirmesinde ise 39. sırada yer alıyor. Bu veriler, Arap Baharı'nı yaşayan ülkelerde, bankacılık sektörünün kurumsal yapısının güçlendirilmesinin zorunlu olduğunu ortaya koyuyor.

Bölgenin su sorunu fırsata çevrilebilir

MENA bölgesi dünyanın en kurak bölgesi olarak tanımlanıyor. Bu duruma ek olarak da dünya nüfusunun yüzde 6,3'ü yaşadığı bu bölgede yenilebilir su kaynağının yüzde 1,4'üne erişilebiliyor. Dünyada kişi başına düşen yıllık su miktarı ortalama olarak 7000

E-TİCARET GELİŞİYOR

Bölgede toplamda 70 milyon internet kullanıcısı olduğu bunların penetrasyonunun yüzde 35 seviyesinde olduğu belirtiliyor. MENA bölgesinde 4 milyar dolar hacimli bir e-ticaret pazarı bulunuyor. Abu Dabi 2 milyar dolarla bu pazarın ilk sırasında yer alıyor. Türkiye ile karşılaştırılması mümkün olmasa da geleceğe dönük gelişen sektörler arasında yer alıyor. İnternetin etkisinin gelişen dünya ülkelerinden daha fazla refleks sağladığının gözlemlendiği Arap Baharı sürecinden sonra e-ticarete yönelik umutlarda da artış söz konusu. Şu anda MENA bölgesinde toplam nüfusun yüzde 39'u internette alışveriş yapıyor. Özellikle Ortadoğu'daki yüksek GSMH oranı, bölgede e-ticaret yapmayı çekici kılıyor.

m3 olarak hesaplanıyor. Bu rakam hesaplanırken teorik olarak dünya üzerinde su miktarının eşit olarak dağıldığı baz alınıyor. Fakat gerçekte dünya üzerinde su kaynakları eşit olarak dağılmıyor, özellikle kurak-yarı kurak iklim kuşaklarının egemen olduğu bölgelerde su kaynakları az miktarda varlık gösteriyor. Bu bölgelerden en önemlisi olan MENA'da kişi başına düşen ortalama yıllık su miktarı 1200 metreküp olarak belirlenmiş. Bu rakam, Falkenmark indeksine göre bu bölgede su miktarı ile ilgili sıkıntı yaşandığını ifade ediyor.

2050 yılında bölge nüfusunun 700

milyona ulaşması beklenirken bu rakam ile Avrupa nüfusunu geçeceği öngörülmüyor. Suyun kıt olmasına karşın kişi başına su tüketiminin en fazla olduğu bölgede, yenilebilir su kaynaklarının yüzde 75'i kullanılabilir. 2050 yılı tahminlerine göre kişi başına düşen su miktarı 200 metreküp olarak hesaplanıyor. Gelecekte, bölgede ciddi anlamda su kıtlığı yaşanması bekleniyor. Paketlenmiş su fiyatları Körfez ülkelerinde petrol fiyatlarından daha yüksek rakamlarda seyredebiliyor. Su üzerine geliştirebilecek projeler bu pazarlara yönelik fırsatları doğurabilir.

Kısa vadede riskler mevcut

Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki (MENA) petrol ihracatçıları son birkaç yıldır yüksek petrol fiyatlarından faydalanırken, bölgenin bazı ülkelerindeki politik karışıklıklar ticari güveni sarsmış ve söz konusu ülkelere yapılan yatırımı engellemiştir. Mısır'ın içinde bulunduğu durum son aylarda yine kötüleşmiştir; bu nedenle ekonomik durumunda herhangi kayda değer bir iyileşme beklenmemekle beraber kısa vadede makro ekonomik istikrara yönelik önemli ölçüde riskler mevcuttur.

Şubat 2013 tarihli HSBC Küresel Bağlantılar raporuna göre petrol fiyatlarında yakın gelecekte ufak düşüşler bekleniyor; bu durum Suudi Arabistan'daki ihracat artışını 2013-15 döneminde yılda yaklaşık olarak yüzde 3; Birleşik Arap Emirlikleri'nde ise yılda yaklaşık olarak yüzde 6 oranında azaltacaktır. Geçirilen son iki zorlu yılın ardından fiyatların yeniden yükselmesiyle birlikte 2013-15 döneminde Mısır'daki ihracat artışının yılda yaklaşık yüzde 12 oranında artması beklenmektedir.

Orta vadede fosil yakıt fiyatlarındaki yenilenen bir yükselme eğiliminin, 2016-20 döneminde sırasıyla yıllık ortalama yüzde 8 ve yüzde 7'lik artışlarla BAE ve Suudi Arabistan'da daha yüksek bir ihracat büyümesi sağlama- sını öngörülmektedir. Yakın gelecekte beklenen yeniden yükselişin ardından hız düşüşte, aynı dönemde benzer oranda bir ihracat artışı Mısır için de öngörülmektedir. Mısır'daki ihracat ar-

tışının 2021-30 döneminde yıllık yüzde 8 civarında olması beklenirken BAE ve Suudi Arabistan'daki ihracat artışının aynı dönem için yıllık yaklaşık yüzde 7 oranında olması tahmin edilmektedir.

BAE ve Suudi Arabistan da etkilenecek

Yine de söz konusu ülkelere ilişkin tahminler büyük ölçüde petrol fiyatları ve politik gelişmeler gibi faktörlere bağlıdır. Uzun süreli bir politik belirsizlik Mısır'a yönelik tahminleri açık bir şekilde baltalarken, mevcut konumda öngörülenden daha yüksek ve daha düşük petrol fiyatlarının hakim olduğu uzatmalı bir dönemin Suudi Arabistan ve BAE üzerinde kaçınılmaz olarak büyük bir etkisi olacağı öngörülmektedir.

Geleneksel olarak endüstrileşmiş piyasalara yapılan ihracatlar, bir süre için Suudi Arabistan ve BAE'ye yönelik ticari akışlara hakim olmaya devam edecektir; ancak gelişmekte olan Asya'nın artan enerji talebi; Hindistan,

Çin ve Vietnam tarafından yönlendirilen Asya piyasalarının orta vadede BAE ve Suudi Arabistan için en hızlı büyüyen ihracat piyasaları olacağı anlamına gelecektir.

Bölgede Çin etkisi

Mısır'ın en önemli karşılıklı ticaret ortakları, Mısır'ın toplam ihracatında genel hatlarıyla birbirleriyle aynı düzeyde paya sahip olmakla birlikte Hin-

EN HIZLI BÜYÜYEN İLK 10 MAL İHRACAT SEKTÖRÜ (TOPLAM BÖLGESEL İHRACATLARIN PAYI)

SIRALAMA	SEKTÖR 2011	PAYI %	SEKTÖR 2030	PAYI %
1	PETROL ÜRÜNLERİ	61.1	PETROL ÜRÜNLERİ	32.8
2	PLASTİK	9.6	PLASTİK	13.9
3	SINIFLANDIRILMAMIS MALLAR	7.2	SINIFLANDIRILMAMIS MALLAR	12.8
4	MADENSEL ÜRÜNLER	4.2	ENDÜSTRİYEL MAKİNELER	9.7
5	ENDÜSTRİYEL MAKİNELER	3.1	MADENSEL ÜRÜNLER	7.9
6	NAKLİYE TEÇHİZATI	3.1	KİMYASALLAR	4.7
7	KİMYASALLAR	2.3	ÇEŞİTLİ ÜRÜNLER	4.6
8	ÇEŞİTLİ ÜRÜNLER	1.9	NAKLİYE TEÇHİZATI	2.9
9	TEKSTİL VE AHSAP ÜRÜNLERİ	1.7	TEKSTİL VE AHSAP ÜRÜNLERİ	2.7
10	GAZ	1.5	DEMİR VE ÇELİK	1.3

Vietnam, BAE'nin yükselen ihracat pazarı olacak

Endüstrileşen ülkelerdeki büyüme oranı yükselen piyasalardaki büyümenin gerisinde kaldıkça, Avrupa'nın daha geleneksel olan büyük piyasaları, çok daha yavaş bir büyüme gösterecektir. Ana Asya ekonomilerinin yanı sıra Suudi Arabistan ihracatı da güçlü bir şekilde artacak ve yüksek nüfuslu ve enerji talebi fazla olan ekonomilere yetişecektir. Bu ülkeler arasında Polonya, Türkiye, Brezilya ve ekonomisi iyileşmeye başladığında Mısır da bulunmaktadır.

Petrol ve ilgili ürünleri BAE ihracatına hakim olmaya devam edecek ve Hindistan ve Çin gibi yüksek miktarda enerji kullanan ve hızlı büyüyen yükselen piyasalara doğru kuvvetli bir eğilim gösterecektir; bu ülkelerle birlikte 2016-20 ve 2021-30 dönemlerinde Vietnam, BAE'nin en hızlı büyüyen ihracat piyasası olacaktır. İyi bir artış elde etmek için Türkiye ve Polonya gibi daha canlı ekonomilere yapılacak satışlar devam edecek olsa da, endüstrileşen ülkelerdeki büyüme yükselen piyasalardaki büyümenin gerisinde kaldıkça, Avrupa'nın daha geleneksel olan büyük piyasalarına yapılan ihracat çok daha yavaş bir büyüme gösterecektir.

KAYNAK: HSBC KÜRESEL BAĞLANTILAR ORTA DOĞU VE KUZAY AFRIKA (MENA) RAPORU, ŞUBAT 2013 (OXFORD ECONOMICS TARAFINDAN HSBC GLOBAL ARAŞTIRMA MAKRO VERİLERİ TEMEL ALINARAK OLUŞTURULAN TAHMİNİ VERİLER).
AYRINTILI BİLGİ İÇİN LÜTFEN AŞAĞIDAKİ ADRESİ ZİYARET EDİN:
WWW.HSBC.COM/GLOBALCONNECTIONS

distan, Suudi Arabistan ve ABD'dir. Hindistan'ın daha hızlı büyüme oranı ile diğer iki ülkeyi arkasında bırakması muhtemel olsa da, bu ülkelerin 2030 yılına kadar ana ihracat piyasaları olarak kalacakları tahmin edilmektedir. Ancak, Türkiye ve Fransa gibi diğer geleneksel olarak önem arz eden piyasalar bu ülkelere kıyasla daha yavaş bir büyüme gösterirken, 2030'a kadar kitli önem taşıyacak piyasa olması itiba-

riyla başta Çin olmak üzere gelişmekte olan Asya ekonomileri en hızlı ihracat büyüme oranlarına sahip olacaktır. Petrol ve petrol ürünleri Suudi Arabistan ihracatındaki hakimiyetini sürdürecektir ve bu nedenle 2016-30 döneminde Vietnam ile birlikte en hızlı büyüyen piyasalar olması beklenen ve yüksek miktarda enerji kullanan Hindistan ve Çin gibi ülkelere oranla en hızlı büyüyen piyasa haline gelecektir.

EN HIZLI BÜYÜYEN İLK 10 İHRACAT ROTASI (YILLIK %)

SIRALAMA	ÇIKIŞ NOKTASI	VARIŞ YERİ	2013-15	SIRALAMA	ÇIKIŞ NOKTASI	VARIŞ YERİ	2016-20
1	MISIR	HONG KONG	25	1	MISIR	HINDİSTAN	14
2	MISIR	HINDİSTAN	23	2	MISIR	ÇİN	13
3	MISIR	BANGLADEŞ	21	3	MISIR	VIETNAM	13
4	MISIR	KORE	20	4	BAE	ÇİN	12
5	MISIR	ALMANYA	20	5	BAE	VIETNAM	12
6	MISIR	JAPONYA	20	6	BAE	HINDİSTAN	12
7	MISIR	ENDONEZYA	20	7	MISIR	MALEZYA	11
8	MISIR	KANADA	20	8	MISIR	POLONYA	11
9	BAE	TÜRKİYE	18	9	SUUDİ ARABİSTAN	HINDİSTAN	11
10	MISIR	POLONYA	17	10	BAE	TÜRKİYE	11

YANIBAŞIMIZDAKİ SICAK PAZARLARI İLE MENA BÖLGESİ

Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinin oluşturduğu MENA bölgesi son yıllarda ekonomilerindeki enerjiye bağımlılıklarını azaltmaya ve ekonomilerini çeşitlendirmeye yöneliyor. Türkiye de bu yakın coğrafyadaki pazarlara yönelik ihracatını her geçen yıl artırıyor. Türkiye'nin yanı başındaki bu sıcak pazarlar birçok sektör açısından doğrudan fırsatlar oluşturuyor.

Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da yer alan ülkeleri kapsayan, Dünya Bankası'nın bilgilerine göre İsrail ve Filistin (Batı Şeria-Gazze Şeridi) dahil 21 ülkeden oluşan bölge; akademik, askeri ve ticari olarak MENA (Middle East and North Africa-Ortadoğu ve Kuzey Afrika) bölgesi olarak adlandırılıyor. MENA bölgesinde sosyal ve ekonomik yapı itibarı ile dört grup ülke yer alıyor. Bu ülkelerden İsrail bölgenin tek gelişmiş ülkesi. İkinci grup; Mısır, Ürdün, Lübnan, Fas ve Tunus kaynak fakiri ülkeler, üçüncü grup; Cezayir, İran, Yemen, Suriye ve Irak iş gücü fazlası olan kaynak zengini ülkeler, dördüncü grup; Suudi Arabistan, Katar, Umman, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt, Bahreyn ve Libya iş gücü açığı olan kaynak zengini ülkeler olarak bölgede yer alıyor.

Bazen MENA bölgesi için daha geniş tanımlamalar kullanılıyor bu tanımlamalarda bölgenin bir parçası olarak Türkiye, Sudan, Somali gibi ülkeler de bu coğrafyaya ikinci dereceden dahil edilebiliyor.

Ekonomileri enerjiye bağımlı

MENA bölgesindeki ülkelerin kendi bölgelerine göre, gelişmiş nitelemesiyle sayabileceklerimizin birçoğunun ekonomisi enerjiye ve özellikle petrol gelirlerine bağımlı. Fakat bölgede enerji zengini olmayan ülkeler, enerji

zengini ülkelerden daha hızlı büyüyor. Bu durum bölgede ekonomilerin enerji gelirlerine bağımlılığın azaltılması ve ekonomide farklılaşmanın sağlanmasının önemine işaret ediyor. MENA bölgesi için hazırlanan tüm raporlarda ve değerlendirmelerde bölgenin, enerjiye bağımlı ekonomik yapılanmadan kurtulması ve ekonomik çeşitliliğin

sağlanması hedefi belirtiliyor.

Öte yandan MENA bölgesi dünyanın enerji rezervleri ve üretimi açısından en önemli bölgesi olmayı sürdürüyor. Bölgede yer alan ülkeler, dünya petrol rezervlerinin yüzde 60'ına sahip. 2030 yılına kadar dünya petrol tüketiminin günlük 76.9 milyon varilden 118.8 milyon varile çıkacağı öngörülüyor. MENA

bölgesinin üretiminin de günlük 20.6 milyon varilden 40.5 milyon varile çıkacağı öngörülmüyor. MENA bölgesi artan talebi önemli ölçüde karşılayacak bölge olarak değerlendiriliyor. MENA bölgesinin petrol ihracatında artışın yanacağı ülkelerin başında Çin geliyor. Asya, Pasifik ve gelişen ülkelerin de bu artışa neden olacağı öngörülmüyor. Bölgenin işlenmiş petrol ürünleri ihracatının da genişleyeceği tahmin ediliyor. MENA bölgesindeki petrol ihraç eden ülkeler, Bahreyn, Kuveyt, Umman, Katar, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirliği ile İran, Irak, Libya, Yemen'den oluşuyor.

Son dönemde Batı ülkeleri çevre koşulları nedeniyle petrol rafine kapasitelerini artırmıyorlar. Bu nedenle MENA bölgesinin zengin doğalgaz kaynaklarına sahip ülkeleri Mısır, Suriye, Irak, Katar, S.Arabistan'ın üretiminin büyük çoğunluğu da AB ve Asya ülkelerine ihraç ediliyor. Dünya doğalgaz rezervlerinin yüzde 45'inin de bu bölgede olduğu tahmin ediliyor.

Türkiye ihracatını MENA ile genişletecek

IMF tarafından yapılan öngörü ve açıklamalarda Türkiye'nin ihracatında dünya ekonomilerindeki yavaşlamadan kaynaklı bir azalış yaşanabileceği belirtiliyor. Fakat Türkiye'nin ihracatında ülkeler bazında AB ülkelerine son dönemde bağımlılığını azaltması, bu öngörülerde olumlu yanlar olarak değerlendiriliyor. Türkiye'nin etrafındaki gelişen pazarlara girmesi durumunda ihracatında hareketlenme yaşanabileceği ise IMF tarafından dile getiriliyor. IMF'nin öngörülerinde Türkiye'nin ihracatında yakın zamanda Asya ve MENA bölgesinin daha fazla rol oynayacağı belirtiliyor.

MENA bölgesinin Türkiye'nin ihracatındaki payı 2003 yılında yüzde 12 seviyelerindeyken 2012 yılında yaklaşık yüzde 33 seviyelerine erişti. TÜİK verilerine göre sadece Irak'a yönelik ihracat 2012 yılında 10,8 milyar dolar olarak gerçekleşti, Suudi Arabistan'a 3,7

milyar dolar, Mısır'a 3,6 milyar dolar seviyesinde, Cezayir'e 1,8 milyar dolar, Fas'a 1 milyar dolar, Libya'ya da 2.1 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirildi. MENA'ya yönelik ihracatta Türkiye'nin payı her sene daha da artıyor.

TÜİK verilerine göre ülke grupları olarak baktığımızda 2013 yılının ilk 3 ayında, Türkiye'nin özellikle MENA böl-

gesine yönelik ihracatındaki artış sürüyor. Avrupa'daki krizin etkileri sonucunda gerileyen ihracat kaybı, MENA bölgesine ve Çin'e yapılan ihracattaki artışla kapatılıyor. Bu doğrultuda IMF öngörülerindeki; Türkiye'nin ihracatında MENA bölgesi ve yakın zamanda Asya ülkeleri daha önemli yer kaplayacağı öngörüsü de gerçekliğini koruyor.

MENA BÖLGESİNİN DETAYLARI

- **Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerini kapsıyor,**
- **İsrail bölgenin tek gelişmiş ülkesi,**
- **Mısır, Ürdün, Lübnan, Fas ve Tunus kaynak fakiri ülkeler,**
- **Cezayir, İran, Yemen, Suriye ve Irak iş gücü fazlası olan kaynak zengini ülkeler,**
- **Dünya nüfusunun 6,3'ü bu bölgede yaşıyor,**
- **Suudi Arabistan, Katar, Umman, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt, Bahreyn ve Libya iş gücü açığı olan kaynak zengini ülkeler,**
- **Ekonomisi petrol ve doğalgaza bağımlı,**
- **Dünya petrol rezervlerinin yüzde 60'ına, dünya doğalgaz rezervlerinin yüzde 45'ine sahip,**
- **12 OPEC ülkesinin 8'i MENA bölgesinde.**

İSTİKRAR GELİRSE YATIRIM CAZİP OLACAK

Petrol gelirleri zengini olarak algılanan bölge ekonomik olarak global gelişimden ve büyümeden hiç pay alamadı. Özellikle Ortadoğu'daki Arap coğrafyasının siyasi yapılarındaki istikrarsızlık ve süreklileşen güvenlik sorunları bu durumun başlıca sebebi olarak belirtiliyor. MENA bölgesinin ekonomisinin petrole bağımlı bir yapı seyrettiğini belirtmiştik. Bölgenin son yıllarda farklı sektörlerle yönelik yatırımları hız kazansa da ekonomik çeşitlendirmeleri yeterli düzeyde değil. 1981-1990 yıllarında küreselleşme sürecinin aktif başlangıç yıllarında, yıllık büyüme hızı yüzde 0.7 seviyesinde olan bölgenin 2000'li yıllara kadar büyüme hızı yıllık

3.4 seviyelerinde seyretti. 2015 yılına kadar bölgenin yıllık ortalama 4.3 oranında büyüme performansı sergileyeceği öngörülmüştür.

Türkiye gibi petrol ve doğalgaz türü enerjilere sahip olmayan ülkelere göre muazzam derecede enerji varlığına sahip bu ülkelerin enerji varlığı sanıldığı gibi ekonomilerine olumlu yansımalar sağlamıyor. Enerji zengini ülkelerin ihracatlarının ortalama yüzde 90'ı ve milli gelirlerinin yüzde 50'ye yakını ve fazlası enerji gelirlerine bağlı. Bu tek türleşmiş ekonomik yapı bölgeyi olumsuz etkiliyor. Petrol talebi ve fiyatlarındaki dalgalanmalar ilk başta bölge ülkelerini doğrudan etkiliyor. Enerjinin olumsuz etkilerinin gözlemlen-

mesine bir örnek olarak bölgede enerjiye bağımlı olmayan ülke ekonomilerinin enerjiye bağımlı olanlardan daha hızlı ve çok büyüme oranına sahip olduğunu belirtmiştik. Bu durum MENA bölgesi ekonomilerinin küresel sürece dahil olarak çeşitlendirilmiş bir yapıya olan ihtiyacını daha da önemli kılıyor.

MENA bölgesinin küreselleşme sürecine dahil olabilmesi için önümüzdeki yıllarda sergileyeceği ekonomik tutumların şu şekilde olması gerekiyor: Enerjiye bağımlı gelirlerin azaltılması, bölgede siyasi ve güvenlik istikrarının sağlanması, ekonomik ve sosyal reformların hayata geçirilmesi, büyümenin kamu yerine özel sektör odaklı hale getirilmesi.

Stratejilerin odağındaki MENA

Enerji ve kamu sektörü ağırlıklı olarak oluşmuş ekonomilerin küreselleşme sürecine dahil olma eğilimleri de son yıllarda bölgeye has siyasi karmaşalara bir başka boyut getirdi. Araştırılan bölge Ortadoğu ve Kuzey Afrika olunca sadece ekonomisindeki rakamlara bakmak elbette yeterli değil. Siyasetin ve ekonominin birbirine etkilerinin birlikteliğine şahit olabileceğimiz yegane bölgelerinden birisini inceleyen siyasi koşulları ön planda tutmak daha gerçekçi bir ekonomik yaklaşımı doğurur. Bu doğrultuda son yıllarda bölgede yaşanan reform hareketlerine ve değişim süreçlerine de değinmek bir zorunluluk. Fakat unutulmalı ki MENA bölgesi tarih boyunca stratejilerin ve planların üzerine yoğunlaştığı bir bölge olma konumunu dünya var oldukça koruyacak niteliğe sahip. Bölgedeki mevcut istikrarsızlıklar değişmedikçe dünya siyasetini yakından etkileyecek olaylar devam edecek. Türkiye'nin yanı başındaki bu bölge ise hem Türkiye'nin siyasi stratejilerinde hem de ekonomik stratejilerinde yoğunlaşması gereken bölgelerin başında geliyor.

Bölgedeki küreselleşme sancısı: Arap Baharı

2010 yılı Aralık ayında başlayan protesto ve halk gösterileri neredeyse tüm MENA bölgesi ülkelerini ilgilendiren, Kuzey Afrika ve Orta Doğu coğrafyasında emsalsiz bir değişim sürecini başlattı. Küreselleşen dünya ile adaptasyonda hem siyasi hem de bağlamında ekonomik olarak birçok gerekleri yerine getirmemiş ülkelerde çığ gibi büyüyen bu protestolar ve değişim istemlerine Arap Baharı ismi verildi. Arap Baharı sürecinin yaşandığı ülkelerde halk yıllardır sessiz kaldığı, hakkında konuşmaktan dahi çekindiği merkezi hükümetlerine bir anda yayılan protestolarla değişim istediklerini haykırmaya başladı. Tunus, Mısır, Libya, Cezayir, Ürdün, Umman, Suriye ve Yemen gibi ülkeler büyük protestolara sahne oldu.

Tunus ve Mısır'da hükümet "kansız" diyebileceğimiz olaylar sonucu değişirken Libya çok uzun sürmeyen bir savaşa sahne olduktan sonra hükümetini değiştirdi.

MENA, AB ve Türkiye'yi birbirine yaklaştırıyor

MENA bölgesindeki tarihi dönüşüm süreci, Türkiye'nin Avrupa Birliği ilişkilerine de yeni bir boyut kazandı. MENA bölgesinde yaşanan reform hareketleri ve ardından yaşanan süreçler ile birlikte, Türkiye'nin Avrupa ile diğer komşuları arasında gördüğü köprü rolünün, ekonomik, sosyal ve siyasi boyutları giderek daha belirgin hale geliyor.

Avrupa Komisyonu'nun Türkiye hakkında hazırladığı 2012 İlerleme Raporu'nda, "Komşuluk bölgesinde giderek daha aktif hale gelen Türkiye, önde gelen bir bölgesel oyuncudur. Konsey de, Kuzey Afrika'daki son gelişmeler de dahil olmak üzere, Türkiye'nin

reform sürecini desteklemedeki etkin, bölgesel rolünü teyit etmiştir" deniliyor. Avrupa Parlamentosu'nun son Türkiye raporunda da, Türk kurumları ve sivil toplum örgütlerinin Avrupa Komşuluk Politikası araçlarına dahil olmasının, başta kurum oluşturma, sosyo-ekonomik ve sivil toplumun gelişimi alanlarında olmak üzere 'benzersiz bir sinerji' yaratacağına yer verilmişti. Bunlarla birlikte Türkiye'nin bölge üzerinde oynayacağı siyasi rol pazarlardan pay almasına da neden olacağı gerçeğini doğruyor. AB, Türkiye'nin bölgedeki politikaları koordine etmesinin önemine sıklıkla dikkat çekiyor.

Göstericilerin talepleri global dünyanın modern ülkelerinde uygulanan haklar ve eşitliklere ve ekonomik refaha sahip olmaktı. Silahları da küresel dünyanın ekonomisinde ve sosyal yaşamında vazgeçilmez olarak konumlanmış bir iletişim aracı olan internetti. Küresel sürece dahil olmak, şekillenmek ihtiyaçları içinde gelişen bu hareketlerin aynı zamanda bugün küresel ticaret ve sosyal yapımızın bir zorunluluğu olan internet-sosyal medyada örgütlenmesi de küresel dünyanın direniş ve örgütlenme geleceğinde internetin önemini sergiliyordu.

MENA bölgesinde değişen hükümetler ve yerine gelenlere karşı da tam iyimser bir ortamın olmadığını da söylemek gerekiyor. Zira Mısır ve Tunus siyasi tartışmalarından kurtulmuş değil. Libya'nın ise küreselleşme entegrasyonuna ne derece sosyal ve refah yönüyle katılımını gerçekleştireceği merak konusu. Yemen ve Umman'da yaşanan olaylar ise MENA Bölgesi'nin güçlü konumunu sürdürmek isteyen ülkelerinden Suudi Arabistan'ın yakın markajında ve yönlendirmesiyle şekillenirken daha radikal olayların yaşanma potansiyelini hala barındırıyor. Konumu itibarıyla dünya deniz ticaretinin yüzyıllardır en önemli noktalarından bi-

rinde bulunan bu iki ülke, Aden Körfezi ve Hint Okyanusu'nun birleşiminde bulunması dolayısıyla MENA Bölgesi ülkelerinin ve küresel güçlerin odağında olmaya devam edecek.

Bugün Suriye'de yaşanan olaylar ise küreselleşme sancılarında daha çok bir iç savaş haline gelmiş durumda. Bu açıdan Arap Baharı'nın son halkası gibi gözüксе de daha farklı "sancılar" yaratabilecek, küresel dengeleri etkileyebilecek olaylar bütününe dönüşme olasılığı ile tüm küresel aktörleri yakından ilgileniyor.

Küreselleşme sürecine geçişine geç başlayan dolayısıyla da global entegrasyonunu Avrupa ve Asya'ya göre daha farklı bir biçimde almaya başlayan tüm bu bölge küreselleşme sancılarını yer yer daha hafifletse de reformların ve küresel ekonomik entegrasyonun uzun ve güç olacağı gerçeği ile yüz yüze...

MENA bölgesinin siyasi olarak büyük olaylara sahne olmasının yanında ekonomik gelişimleri ile birçok yeni sektörün gelişiminin önünün açık olması ile pazarlarının yakın takip altında olduğu gerçeği de var. Bu durumda Türkiye için MENA bölgesinde gelişen inşaat, alternatif enerji ve gıda gibi sektörler önemli ölçüde ilgi uyandırıyor.

ENERJİ, GELECEK İÇİN FIRSATLAR YARATIYOR

MENA bölgesini oluşturan ülkelerden Ortadoğu'da bulunanların ekonomisinde dikkat çeken yapılanma yine enerjiye dayalı bir ticaretin varlığını gösteriyor. Kuzey Afrika ülkelerinin son dönemdeki reform çabaları ile birlikte başta Mısır olmak üzere birçok ülke ekonomisi hem yabancı yatırımcıları çekiyor hem de Türkiye'den birçok sektörün faaliyetlerine sahne oluyor. MENA bölgesinin belli başlı ülkeleri incelendiğinde Türkiye'nin ihracatında ne denli yer tuttuğu gerçeği de gözler önüne seriliyor.

Kuzey Afrika'daki Mısır, Ceza-yir ve Libya Türkiye ile uzun yıllardır ticaret yapan ülkeler olarak konumlanıyor. Bölgede global ticaret anlayışının ve birçok uluslararası ticaret anlaşmasının yeni yeni oturması Türkiye'nin bu bölgelerle olan ticaretinde daha yüksek rakamlara ulaşmasının da önünü açabilir. Ortadoğu ülkelerinden Irak ise Türkiye'nin ticari ilişkilerinde başı çeken ülke olarak konumlanıyor. İran ise birçok ticari sözleş-

mede yer almayan bir ülke konumunda olmasına rağmen coğrafi ve tarihi bağlarla birlikte Türk girişimcisi için çekimserliklerle birlikte cazip ülke konumlandırmasını sürdürüyor. Ürdün ve Birleşik Arap Emirlikleri de modern yapılanma ve inşaat faaliyetleri ile Ortadoğu'da bir turizm durağı ve çekici ülke olma yolunda ilerliyor. Türkiye'nin bu bölgelerde daha aktif rol oynaması, sektörlerinin uluslararası rekabet güçlerini artırmasından geçiyor.

Ortadoğu'nun Arap ya da Müslüman çoğunluğa sahip olmayan tek ülkesi ise İsrail. İsrail MENA bölgesindeki diğer ülkelerden liberal ekonomik faaliyetleri ile çoktan ayrı bir ekonomik yönelim sergilemiş durumda. Küresel ticaretin bir parçası olan İsrail'in ticari ilişkileri ABD ve AB ağırlıklı sürüyor.

MENA bölgesinde yer alan ülkelerin genel ekonomik yapısına göz atmakta fayda var. Hepsine olmasa da Türkiye ile ticareti ağırlıklı olan ülkelerin ekono-

mik yapısına bakmak, MENA bölgesi geneli için belirli bir ekonomik profil çizmeye daha da yardımcı olabilir.

MISIR

Yatırımların cazip ülkesi

Arap ülkeleri içinde 3. büyük ekonomiye sahip bulunan Mısır'ın ekonomik büyümesi, ülkede gerçekleştirilen başarılı programlar sayesinde, 2008 yılı öncesinde üç yıl boyunca ortalama yüzde 7 oranında gerçekleşti. 2008-2009 döneminde ise yüzde 4,7 oranında bir büyüme kaydedildi. Ülke yönetiminin uzun dönemde, sürdürülebilir yüksek bir büyüme sağlamayı amaçlayan ekonomi politikaları, gelir dağılımı ve yoksulluğu önleme yolundaki çabaları, ülkenin, en aktif reformlar gerçekleştiren dünyanın ilk on ülkesi arasına 2009 yılında 4. kez girmesini sağladı. Mısır'ın 2010 yılı büyüme oranı ise yüzde 5,1 olarak gerçekleşti. 2011 yılında yaşanan iç karışıklıkların etkisiyle, reel büyüme yüzde 1,8 olarak gerçekleşti.

Tarım Mısır'da başlıca gelir kaynağı olup işgücünün yüzde 33'ü tarım sektöründe istihdam ediliyor. Bununla birlikte temel tarım ürünlerinde ithalata bağımlı bir ülke. Mısır ekonomisinin gelişmiş sanayi dalları ise tekstil, kimya, gıda işleme, ilaç, çimento, demir/çelik sanayi.

Mısır, düşük işçi ve enerji ücretleri ve ikili/çok taraflı ticaret anlaşmaları ile yatırımlar için cazip bir ülke konumunda. 2009 ve 2010 yıllarında Mısır'a sırasıyla 8,1 ve 6,8 milyar dolar tutarında net doğrudan yabancı yatırım girişi oldu. 2011 yılında ise yaşanan iç karışıklıklara paralel olarak çeşitli yatırım projeleri iptal edildi.

Mısır'la ticaret olumsuzluklara rağmen gelişiyor

2012 yılında Mısır'a yapılan ihracatın Türkiye'nin toplam ihracatındaki payı yüzde 2,41 olup, en fazla ihracat yapılan ülkeler arasında 11. sırada yer aldı. Türkiye'nin Mısır'ın toplam ithalatı içindeki payı ise 2011 yılında yüzde 4,4 olarak gerçekleşti. İki ülke arasındaki ticaret hacmi 2012 yılı itibarıyla 5,16 milyar dolar düzeyinde.

Türkiye'nin ihracatındaki önemli ürün-

lerin başında inşaat demiri geliyor. 2008 yılında 38,9 milyon dolar inşaat demiri ihracatı 2009 yılında bir milyar dolar olarak gerçekleşti. Bu ani ihracat artışı sonrasında 2010 yılında ihracat 284 milyon dolar düzeyine geriledi.

Türkiye'nin Mısır'a ihracatında önemli sanayi ürünleri; benzin, demir/çelik yarı mamuller, inşaat demiri, çimento, pamuklu mensucat, araba lastiği olarak sıralanabilir. İhraç ettiğimiz önemli tarım ürünleri ise kırmızı mercimek ve fındık.

Türkiye'ye Mısır'dan ithal edilen önemli ürünler ise petrol yağları, amonyak, karbon, gübreler ve pamuk ipliği olarak sıralanıyor.

Türkiye'nin Mısır'a başlattığı Ro-Ro seferlerinin de ticaret hacminin gelişmesinde etkili olması bekleniyor. Son yıllarda ikili ilişkiler ile ticari alanda gelişmeler yaşanması için özellikle Türkiye'nin Mısır'a karşı yoğun bir ilgisi ve çabası bulunuyor.

Mısır'la ticarete var olan temel sorunları ise şu şekilde sıralayabiliriz; gümrüklerdeki bürokrasi ve diğer görünmeyen engeller, ürün standardı konusunda sıkı ve keyfi denetimlerin olması, gümrük oranlarının yüksek olmasının itha-

latçıları çifte fatura ile çalışmaya yönlendirmesi nedeniyle zaman zaman sunulan faturaların kabul edilmeyerek en yüksek fiyattan gümrük girişinin yapılması, marka korumasının yetersizliği, ödemelerde çek-senet gibi riskli yöntemlerin kullanılması.

LİBYA

Değişim rüzgarları ekonomisine doğru esiyor

Libya'nın siyasi nedenlerle uzun yıllar boyunca uluslararası ilişkilerden soyutlanmış olması Türkiye'nin ticaretinin söz konusu pazara yönelimini etkiledi. Ancak 2011 yılında Kaddafi rejiminin devrilmesinin ardından Libya'nın yeniden yapılanma döneminin başlaması ile Libya pazarı ticari potansiyel açısından önem kazanmaya başladı. Libya ekonomisi esas olarak petrol gelirlerine dayanıyor. Petrol geliri ihracat gelirinin yüzde 98'ini, Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYİH)'nin yüzde 25'ini ve kamu sektöründeki ücretlerin yüzde 60'ını oluşturuyor. Enerji sektöründen sağlanan önemli ölçüdeki gelir, düşük nüfus ile bir araya geldiğinde, Libya kişi başına en yüksek GSYİH'ya sahip Af-

rika ülkelerinden birisi oluyor.

Libya ekonomisi ağırlıklı olarak hidro-karbonlar sektöründen oluşuyor bu sektördeki üretim GSYİH'nın yüzde 66,4'üne karşılık geliyor.

Libya yabancı yatırımcı bekliyor

Libya, sanayi, sağlık, turizm, hizmetler, tarım alanlarında uygulanacak yatırımlara 5 yıl boyunca, sağlanan karların tekrar yatırıma dönüştürülmesi kaydıyla gelir vergisi muafiyeti tanıyor. Yatırım damga vergisinden de muaf tutuluyor. Yabancı yatırımcıların Libya'lı firmalarla ortaklık kurarak yatırıma yönelmeleri destekleniyor ve bu tür yatırımlara öncelik veriliyor.

Rejim değişti ihracat arttı

Türkiye ile Libya arasındaki ticari ilişkinin son 10 yılını incelediğimizde; Türkiye'nin Libya'dan çok miktarda petrol ithal ettiği, 2000-2006 döneminde Türkiye'nin Libya ile ticaretinin sürekli olarak açık verdiği görülüyor. Türkiye'nin petrol ithalatında, 2007 yılından sonra Libya yerine Rusya ve İran'ı tercih etmesi nedeniyle Türkiye'nin Libya ile ticareti fazla vermeye başladı. Türk müteahhitlerinin Libya'da üstlendikleri projelerin, 2006 yılından itibaren her yıl artması da Türkiye'nin Libya'ya ihracatına olumlu yönde yansıyor.

2011 yılında ülkede yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle, Türkiye'nin Libya'ya ihracatı bir önceki yıla göre yüzde 61 oranında gerileyerek 747 milyon dolar olarak gerçekleşti. 2012 yılında Libya'daki rejim değişikliğinin ardından ekonominin toparlanmaya başlaması, Türkiye'nin Libya'ya ihracatını da olumlu yönde etkiledi ve ihracatı önceki yıla göre yüzde 186 oranında artarak 2,1 milyar dolara ulaştı. Ayrıca, Libya'ya dış ticaret istatistiklerinde yer almayan 40-60 milyon dolar civarında bavul ticareti de yapıldığı biliniyor.

CEZAYİR

Türkiye'nin değerlendiremediği pazarlara sahip

Cezayir büyük doğal gaz yataklarına ve diğer hidrokarbonlara sahip, alt orta gelirli bir ülke konumunda. GSYİH'nın yüz-

de 46'sını, toplam ihracatın yüzde 98'ini ve toplam bütçe gelirlerinin yüzde 77'sini oluşturan hidrokarbonlar sektörü Cezayir ekonomisinin temel sektörü konumunda. Cezayir'in ihracat kazançları büyük ölçüde petrol fiyatlarına bağlı olarak değişim gösteriyor.

Türkiye ile Cezayir arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerde son yıllarda görülen büyük gelişmeye rağmen, dış ticaret dengesi Cezayir lehine seyretmeye devam ediyor. 2012 yılında Türkiye'den Cezayir'e gerçekleştirilen 1,8 milyar dolarlık ihracata karşılık Cezayir'den 2,6 milyar dolarlık ithalat yapıldı.

Diğer taraftan, kayıt dışı ekonomi kapsamında değerlendirilen bavul ticareti yoluyla da yıllık yaklaşık 100-150 milyon dolar tutarında bir ihracat gerçekleştirildiği tahmin ediliyor. Bunun yanı sıra İspanya, Fransa ve İtalya limanları üzerinden ülkemiz menşeli malların re-export yoluyla veya Magrep Birliği üyesi ülkelerden transit olarak Cezayir'e geldiği ve bu ticaretin yıllık toplamının yaklaşık 300-350 milyon dolar civarında bir rakama ulaştığı tahmin ediliyor.

IRAK

"Şantiye ülkesinde"

Türk yatırımcıların izleri

Irak ekonomisi temel olarak petrol ge-

lirlerine dayanıyor. Özel sektör, finansal ve iş tecrübesi açısından yetersiz. Bu bağlamda yabancı firmalara gereksinim duyuluyor. Yabancı yatırımcıya yönelik kasıtlı bir engel/kısıtlayıcı bir uygulama veya politika söz konusu değil. Irak özel sektörü ülkenin dönem dönem yaşadığı siyasi, askeri ve mali sıkıntılar nedeniyle gelişemedi. 2006 yılından itibaren devlete ait fabrikaların ve bankaların rehabilitasyonu ve özelleştirilmesi, zamanla devletin asli fonksiyonlarına dönmesi öngörülüyor. Irak'ta bulunan petrol artırma istasyonları, petrol boru hatları, montaj fabrikaları, çimento ve demir-çelik fabrikaları, enerji santralleri devlete ait. Özel sektörde ise marketler, dokuma tezgahları, şehiriçi nakliye, deri işleme atölyeleri, tamir-bakım-onarım atölyeleri, dikiş-nakış tezgahları ve tarıma dayalı küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri ile esnaf ve sanatkarlar bulunuyor.

Irak'ta savaşlar sonrasında inşaat ve taahhüt sektörü hızlı bir büyüme dönemine girdi. Günümüz şartlarına uymayan ya da tahrip edilmiş yapılar yeniden inşa ediliyor, inşaat işleri ve inşaat malzemeleri pazarı sürekli gelişme gösteriyor. Özellikle ülkenin Kuzey bölgesinde Türk inşaat firmaları büyük projeler üstleniyor.

Öte yandan Irak ile ticaretin en önemli unsurlarından birini teşkil eden ulaştır-

ma sektörü, özellikle Türkiye'nin Güney-doğu Anadolu Bölgesi için hayati önem taşıyor. Söz konusu sektörün yarattığı katma değer ve istihdam, bölgenin refahı, güvenliği ve sosyal yapısı açısından hayati bir öneme sahip.

Ayrıca Irak'ta bankacılık sektöründe son dönemde yapılan reformlar, genelde ulusal çapta elektronik para ağı kurmak, özel bankacılığı geliştirmek ve devlet bankalarını yeniden yapılandırmak üzerinde odaklanmış durumda. 2012 yılında Türkiye'nin Irak'a ihracatı bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 30 oranında artarak 10,83 milyar dolara ulaştı.

İRAN

Orta Asya'ya açılan köprüsü

Tarihi İpek Yolu sayesinde eski çağlardan bu yana Avrupa ve Asya'nın kesişme noktasında yer alan İran; genç nüfusu, gelişmiş altyapı hizmetleri, zengin doğal kaynakları, Türkiye'ye coğrafi ve kültürel yakınlığı ve Türkiye'nin Orta Asya pazarlarına açılımında da en kısa güzergah olması sebebiyle önemli fırsatlar sunuyor. İran ekonomisinin başlıca yapısal unsurları; büyük işletmeler üzerindeki devlet mülkiyeti, petrole dayalı endüstriyel gelişim, kırsal bölgelerde yoğunlaşan tarımsal üretim ve küçük-ölçekli imalat haneler şeklindeki özel sektör faaliyetleri. Hizmetler sektörü uzun dönemde

en fazla büyüyen sektör konumunda bulunuyor. İran ile Türkiye arasındaki ticari ilişkilere bakıldığında, 2012 yılında 2011 yılına göre Türkiye'nin ihracatının yüzde 176 oranında artış göstererek 9,9 milyar dolara ulaştığı, ithalatın ise bir önceki yıla göre yüzde 3 oranında azalarak 11,9 milyar dolara düştüğü görülüyor.

Ağır işleyen bürokrasisi, ticaretin yarıdan fazlasının doğrudan devletin veya devlete yarı bağlı vakıfların elinde bulunması, siyaset ile ekonominin iç içe yapısı, Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olmaması nedeniyle ülke genelindeki keyfi uygulamalar, akreditif açılması ve teminat mektuplarının kabulü ile ilgili sorunlar İran ile iş yapan Türk firmaları açısından sıkıntı yaratıyor, bu pazara girmeyi düşünen firmaların da çekinmelerine yol açıyor

SUUDİ ARABİSTAN

Dünya petrol fiyatlarında söz sahibi

Ülkede kamu gelirlerinin yüzde 85-90'ı, ihracat gelirlerinin ise yüzde 90'ı petrol sektöründen elde ediliyor. Suudi Arabistan'da hidrokarbon kaynaklarına ulaşılabilmesi sayesinde petrol arıtma ve petrokimyasal üretim kapasitesinde önemli artışlar sağlandı. Ülkenin kesinleşmiş petrol rezervleri toplamı 264 milyar varilden fazla olduğu belirtiliyor. Bu rakam dünya rezervleri toplamının yüzde 21'ini oluşturuyor. Başka hiçbir ülkenin sahip olmadığı bu rezervlerin yaklaşık 85 yıllık bir tüketim için yeterli olacağı ve yeni petrol alanlarının keşfiyle daha da artacağı tahmin ediliyor. Petrol ihracatından elde edilen yüksek gelir ve yabancı sermayeye ihtiyaç duyulmaması gibi nedenlerle doğrudan yabancı sermaye girişi, Suudi Arabistan'ın ödemeler dengesinde önemli bir rol oynuyor. Dünyanın en büyük petrol ihracatçısı konumunda olan Suudi Arabistan, istatistik bilgilerinin tutulduğu 1967 yılından bu yana dış ticaret fazlası veren ender ülkelerden birisi. İhracatında en fazla rol oynayan ürün petrol olup, ülke OPEC içerisinde de fiyat belirleyici konumunda yer alıyor.

Suudi Arabistan ile Türkiye arasındaki ticaret verileri incelendiğinde, dış ticaret hacminde yıllar itibarıyla oldukça hızlı bir gelişme olduğu söylenebilir. Türkiye 1989 yılında Suudi Arabistan'a yönelik olarak ihracat fazlası verirken, ihracat 1989 yılından bu yana ithalata paralel biçimde gelişmedi. 2012 yılında iki ülke arasındaki dış ticaret hacmi 5,85 milyar dola-

ra ulaşırken; Türkiye'nin bu ülkeye ihracatı bir önceki yıla oranla yaklaşık yüzde 33 artışla 3,7 milyar dolara yükseldi. İthalat da yaklaşık yüzde 8 oranında artarak 2,17 milyar dolara ulaştı.

İSRAİL

MENA'nın en farklı ülkesi

Ülkenin ilk kurulduğu yıllarda İsrail ekonomisi tarım, sanayi ve emek-yoğun endüstrilere dayalı geleneksel bir ekonomik yapı sergilerken, günümüzde telekomünikasyon, yazılım, savunma sanayi, biyoteknoloji gibi alanlarda uzmanlaştığı görülüyor. Ölü Deniz'den elde edilen potaş ve gübre ile yapılan tarım üretiminin de ekonomik büyüme üzerinde önemli katkısı bulunuyor. Doğu Bloğu'nun dağılmasının ardından İsrail'e yaşanan beyin göçü ve askeri alanda yapılan bilimsel çalışmaların sonuçlarından sivil alanda da yararlanılması, bu sürece önemli katkı yaptı. ABD, AB, EFTA ile imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmaları da İsrail'in dünya piyasasındaki yerini sağlamlaştı-

ran unsurlar olarak dikkat çekiyor. İsrail, MENA bölgesinin liberal ekonomiyi sürdürmüş yegane ülkesi konumunda. Hem ekonomik yapılanması hem de sosyal ve kültürel özellikleriyle diğer bölge ülkelere kıyasla çok farklı bir grafik çiziyor.

İsrail'in gayri safi yurtiçi hasılası dağılımını incelediğimizde en büyük payı yüzde 65,4 ile hizmet sektörünün aldığı, ardından yüzde 32 ile sanayinin geldiği ve tarım üretiminin yüzde 2,6 pay aldığı görülüyor. Doğal kaynaklar açısından yaşadığı kısıtlar nedeniyle İsrail'in ekonomik yapısı petrol ve sanayi ürünlerindeki fiyat hareketlerinden kolayca etkilenebiliyor. Dolayısıyla, gelişmiş sanayi altyapısı ve hammadde kıtlığı nedeniyle İsrail, dış ticaretinde geçmişten bugüne açık veren bir ülke konumunda. Nitekim toplam ithalatın yüzde 75'ini hammadde ithalatı oluşturuyor. İsrail'in başlıca ihracat ve ithalat pazarlarını ABD ve AB ülkeleri oluşturuyor. Türkiye ile İsrail arasında imzalanan ve 1 Mayıs 1997 tarihinde yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması'nı ta-

kiben, İsrail ile 2000 yılında 1 milyar dolar olan ticaret hacmi 2012 yılı itibarıyla 4 milyar dolara çıkmış bulunuyor.

ÜRDÜN

Toparlanan ülke

1990'lı yılların ikinci yarısında yavaşlayan ve 2000'li yıllarda ise toparlanma sürecine giren Ürdün ekonomisinde, özellikle bilgi teknolojileri sektöründe ve nitelikli sanayi bölgelerinde büyüme daha fazla hissedildi; geleneksel ihracat pazarları olan Irak'a ve Körfez ülkelerine yapılan ihracatta da ivme kaydedildi. Gümrükler, vergilendirme, şirketler kanunu ve finansal piyasalar gibi alanlarda son yıllarda özel sektörün lehine yapılan değişiklikler ve fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin çıkarılan yasalar, yabancı yatırımcıların güveninin kazanılmasında etkili oldu. Ürdün'e yönelik yabancı yatırımlar arttı. Türkiye'nin Ürdün'e yönelik 2012 yılındaki ihracatı da bir önceki seneye göre yüzde 52 artarak 771 milyon dolar seviyesine yükseldi.

İsrail

HSBC Faktoring'le kafanız rahat olsun!

HSBC'ye gelin, ihracat faktoring hizmetimizden yararlanın;
vadeli alacağınızı nakde çevirelim, uluslararası tecrübemiz ve
dünya çapında yaygın muhabir ağımla işleriniz tıkr tıkr yürösün.

Arayın 444 0 424
Tıklayın www.hsbc.com.tr
Ziyaret edin HSBC Bank Şubeleri

HSBC Bank A.Ş. tarafından yayımlanmıştır.

HSBC

Gelecekte, gelişmeyi bekleyen pazar kalmayacak!

2050 yılında, GSYH (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla) sıralamasına göre en büyük 30 ekonomiden 19'unun bugün "büyümekte" diye nitelendirdiğimiz ülkeler arasından olacağı tahmin ediliyor.* Peki, gelecekteki bu yeni dünya düzeninin sizin işinize etkisi nasıl olacak?

150 yıl önce Çin ve Avrupa arasındaki ticaretin finansmanı için kurulan HSBC, o günden bu yana büyüyen pazarları takip ediyor. Dünyada 60'tan fazla ülkede bulunan Dış Ticaret Ekipleri'miz siz büyük resme odaklanmaya çalışırken yerel pazarlarda size yol gösteriyor.

Sizin için büyümekte olan yeni bir dünya var.

Uluslararası ticaretteki en son gelişmeler için:
www.hsbc.com/globalconnections

*Kaynak: HSBC "The World in 2050", Ocak 2011

Arayın 444 0 424
Tıklayın www.hsbc.com.tr
Ziyaret edin HSBC Bank Şubeleri

HSBC Bank A.Ş. tarafından yayımlanmıştır.

HSBC